

Tab.1

- kategória kôz:		
Katarína Čekanová Ružová 58, Sabinov	plemenná koza s kozlatami	I. miesto
Katarína Čekanová Ružová 58, Sabinov	plemenná koza s kozlatami	II. miesto
SHR Martina Angelovičová Farma Kamenica	plemenná koza s kozlatami	III. miesto

- kategória oviec		
PD Jarovnice Farma Hermanovce	plemenné jarky cigája	I. miesto
Ing. Ján Brudňák Koprivnica 26	plemenná ovca VF s jahňatami	II. miesto
SHR Martina Angelovičová Farma Kamenica	plemenné jahničky SDO	III. miesto

(dokončenie z 18. strany)

Okrem plemenných baranov boli súčasťou výstavy aj vystavené ovce a kozy z regiónu.

Plemenné barany na Nákupnom trhu hodnotila komisia v tomto zložení:

- predsedníčka - Ing. Rafajová
  - členovia - Ing. Dvorjak, Ján Novyvedlák, MVDr. Kvočka, MVDr. Zubrický, Ing. Reľovský, Ing. Štúty
  - zapisovatelia - Ing. Gúglava, Ing. Bujňák
- Výsledky hodnotenia si môžete pozrieť v príložených tabuľkách.

Regionálna výstava oviec a kôz aj v tomto

roku presvedčila svojou kvalitou. Jej úroveň je vysoká predovšetkým vďaka zariadeniu manželov Angelovičov. Dôkazom ich vysokého pracovného nasadenia je aj nominácia pani Angelovičovej v súťaži NAJ-agromanažér.

Výstava aj tento rok nebola orientovaná len na zvieratá. Chovatelia z okolia súťažili o najlepší ovčí syr regiónu. Tiež sa uskutočnila výstava historickej aj modernej poľnohospodárskej techniky. O zábavu sa počas dňa starali hudobné skupiny Madaraš, Lavilas, Bratia Zamiškovci.

Domácim sa podarilo zorganizovať aj súťaž o najlepšie skonštruovaný domáci traktor. Víťazmi boli:

1. Jozef Harčarik
2. Václav Gladiš
2. Martin Kriš

Šampiónom nákupného trhu sa stal baran plemena cigája chovateľa Agro Raslavice s.r.o.

Výsledky Regionálnej výstavy oviec a kôz boli nasledovné (tab.1):

Zvieratá hodnotila komisia v zložení:

Martina Angelovičová – predseda komisie
Ing. Milan Semančík – SPPK
Ing. František Bujňák – PS SR š.p.
Ing. Slavomír Reľovský – ZCHOK na Slovensku
Ing. Pavol Gúglava – ZCHOK na Slovensku

Vítaným chovateľom srdečne blahoželáme.

V rámci výstavy oviec a kôz sa uskutočnila aj súťaž o najlepší syr Hornej Torysy. V bohatej ponuke z celého regiónu získali ocenenia:

1. Agrodružstvo Bystré
2. Agro Torysa s.r.o.
3. Agrodružstvo Lipany

Autor článku

a autor fotografií: Ing. Slavomír Reľovský

VEDA A VÝSKUM

Ekonomika chovu oviec v marginálnych regiónoch

¹Ing. Zuzana Krupová, PhD.

²Ing. Emil Krupa, PhD.

³Ing. Monika Michaličková

¹CVŽV Nitra, ²VÚŽV Praha-Uhřetěves

Marginálne oblasti Slovenska sú z hľadiska ekonomiky chovu oviec také regióny, kde aj pri optimálnom využití všetkých výrobných faktorov (práca, pôda, kapitál), je možnosť efektívnej produkcie živočíšnych komodít limitovaná.

Prírodné podmienky sú dané

Geografická, sociálna a ekonomická stabilita týchto regiónov je výrazne ovplyvnená existenciou poľnohospodárstva a predovšetkým živočíšnej produkcie (chov oviec predstavuje až 55% živočíšnej výroby týchto oblastí). Subvenčné tituly poskytované na pôdu a zvieratá sú veľmi dôležitým, ale nie jediným, faktorom ekonomickej efektívnosti chovu. Ich úlohou je eliminovať nepriaznivé geografické a pôdno-klimatické podmienky. Chovatelia by však nemali zabúdať, že rentabilitu chovu oviec môžu dosiahnuť len maximálnym využitím produkčného potenciálu zvierat a všetkých technológií, ako aj minimali-

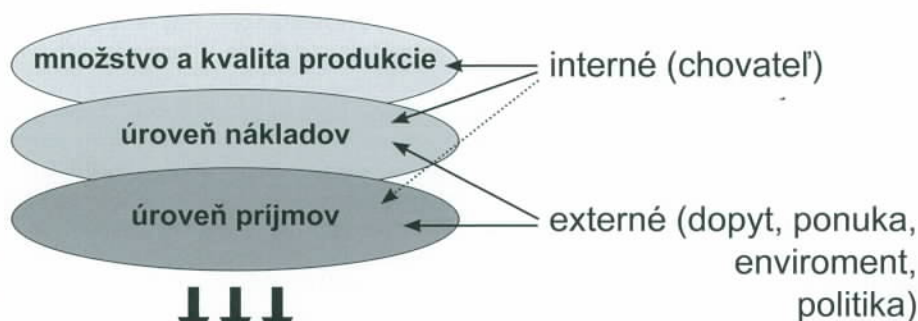
zovaním neopodstatnených nákladov.

Faktory ekonomickej efektívnosti chovu oviec

Ekonomiku chovu oviec najviac ovplyvňujú tri - navzájom prepojené faktory: množstvo

a kvalita produkcie, úroveň nákladov a úroveň príjmov (schéma 1). Zvyšovaním produkcie zvyčajne rastú celkové náklady na výrobu ako aj celkové príjmy. Subvencie poskytované na pôdu vstupujú do ekonomiky chovu na strane výnosov. Z výrobného hľadiska by však mali byť započítané

Schéma 1.: Základné faktory ekonomickej efektívnosti chovu oviec

PRODUKČNÉ A NÁKLADOVÉ OPTIMUM

(kg mlieka, kg PDP, kg ž.hm.... €/kímnny deň, €/kg mlieka, €/kg PDP ...)

CVŽV Nitra

priamo do nákladov na výrobu krmív. Zámerom je eliminovať nákladovú stránku výroby a tým priblížiť ekonomiku chovu k zeleným číslam. Z hľadiska ekonomiky výroby je následne dôležitá úroveň jednotkových nákladov (podiel celkových nákladov a množstva produkcie), teda za akú cenu chovateľ vyrobí 1 kg mlieka a 1 kg živej hmotnosti jahňaťa alebo mladej ovce. Jednoducho povedané, rast objemu nákladov nemusí byť ešte negatívom v prípade, ak adekvátne (teda rýchlejšie) rastie aj produkcia. Následné porovnanie jednotkových nákladov s realizačnými cenami produktov dáva objektívny pohľad na efektívnosť chovu.

Produkcija mlieka a jahniat

Produkčná úroveň chovu oviec je v marginálnych oblastiach Slovenska ovplyvnená dvomi špecifikami. Prvým je všeobecný fakt, že chov oviec je viazaný na pôdu a na plodiny, ktoré je možné na nej vo vyšších nadmorských výškach doposťovať. Druhým je limitovaná rozloha dostupnej poľnohospodárskej pôdy a jej produkčná účinnosť. Výrobné podmienky tak primárne de-

ekonomiky chovu. Uvedený systém však kladie vysoké nároky na organizáciu práce a kvalitu krmív (tým aj ich cenu). Veľkou nevýhodou je obmedzené využitie TTP, čím je aplikovanie zošľachťovacieho kríženia oviec v marginálnych regiónoch limitované.

Náklady na chov

Vlastné náklady na chov oviec, podobne ako pri ostatných druhov hospodárskych zvierat, postupne rastú. Za posledné 5-ročné obdobie vzrástli v kategórii základného stáda takmer o 50% (z 0,312 na 0,464 € na 1 KD) a pri mladých chovných ovciach o 30% (z 0,175 na 0,226 € na 1 KD). Dôvodom sú vyššie ceny nakúpených krmív, pohonných hmôt a energií ako aj výška odpisov investičného majetku (nákup dojární a ďalších technológií). Hodnotu týchto nákladov nemôžu väčšinou chovatelia ovplyvniť. Jediné, čo môžu v tejto oblasti urobiť, je efektívne ich využiť. Priemerné ročné náklady sú v súčasnosti približne 180-200 € na bahnicu základného stáda a 80-90 € na mladú chovnú ovcu, resp. baránka. Tieto čísla sú vypočítané pre extenzívne chovy dojných

je situovaný predovšetkým do oblastí s vyšším zastúpením znevýhodnených plôch. Dotácie tak môžu v marginálnych oblastiach pokryť polovicu z celkových nákladov na chov oviec.

Produkčné a nákladové optimum

Ako bolo už predtým spomenuté, pre ekonomiku chovu je dôležité množstvo produkcie, nakoľko ovplyvňuje tak úroveň nákladov ako aj tržieb. Každý chovateľ by sa mal snažiť o efektívne zvyšovanie produkcie, tzn. hľadanie produkčného a nákladového optima pre dané podmienky chovu. Základom je vyčistenie priemerných nákladov na bahnicu v stáde a celkových výnosov za určité časové obdobie (napr. za rok). Predaj vlny a jatočných oviec, vzhľadom na ich nízke ceny, je možné z výpočtu eliminovať.

V tabuľke 1 sú zhrnuté základné produkčné a ekonomické parametre extenzívnych stád dojných oviec. Sú to predovšetkým náklady na bahnicu a rok (190 €), ktoré by mali byť pokryté tržbami z predaja jahniat (67 jahniat na 100 bahnic) a mlieka (60 l mlieka na bahnicu v stáde) pri realizačných cenách 2,5 € za kg ž.hm. jahňaťa a 0,90 € za liter mlieka. Vo výpočte je zohľadnená priemerná produkcia mlieka na bahnicu v stáde (60 litrov za dojnú periódu), aj keď skutočná produkcia mlieka na dojenú ovcu je vyššia (75 litrov). V stádach sa však nachádza veľa jalových, teda neproduktívnych bahnic, v dôsledku čoho priemerná produkcia mlieka na bahnicu v stáde klesá na 60 litrov (75 l * 80% oplodnenosť). Celkové tržby z predaja komodít od jednej bahnice predstavujú 77 €. Zápočet podpôr na dobytie jednotky a pôdu, stlmil výrazne negatívny výsledok hospodárenia (z -118 € na -18 € na bahnicu v stáde). Pri zachovaní realizačných cien komodít a zvýšení oplodnenosti bahnic na 95% by sa zvýšil počet odstavených (1,09) a realizovaných jahniat (0,91) a zvýšila priemerná produkcia mlieka (71 l) na bahnicu v stáde. Po zohľadnení podpôr by bolo konečným efektom dosiahnutie vyrovnaného výsledku hospodárenia v chove oviec.

Podobne môžu chovatelia postupovať ak mlieko spracovávajú na syr, resp. ak chovajú nedojené ovce. Každý chovateľ tak môže definovať svoje vlastné chovateľské optimum. V nami sledovanom súbore chovov je zvýšenie úrovne úžitkovosti základným predpokladom zlepšenia ekonomickej efektívnosti chovu oviec.

Na záver je potrebné dodať, že chov hospodárskych zvierat (dobyčka a oviec) má v marginálnych oblastiach okrem produkcie živočíšnych komodít aj nenahraditeľnú mimoprodukčnú funkciu. Ide o benefity, ktoré región chovom oviec získava - kultivácia trvalých trávnych porastov, udržanie kultúrneho rázu krajiny, podpora zamestnanosti vidieckeho obyvateľstva. Základným predpokladom efektívnosti je tvorba pridanej hodnoty, napr. poskytnutie kvalitných služieb za prijateľnú cenu, ktoré do regiónu prilákajú ľudí a tým aj peniaze. Ekonomický kruh sa tak uzatvára v prospech všetkých - chovateľa, spotrebiteľa a celého regiónu. □

Tabuľka 1: Modelovanie produkčného a nákladového optima v chove dojných oviec za rok 2011

Ukazovateľ	Priemer	Vyššia produkcia
Ročné náklady na 1 bahnicu v stáde (€)	195	195
Odstav jahniat na 100 bahnic (ks)	92 ^a	109 ^a
Predaj jahniat na 100 bahnic (ks)	67	91
Hmotnosť jahniat pri predaji (kg)	13,5	13,5
Cena jahniat (€ za kg ž.hm.)	2,50	2,50
Predaj mlieka na 1 bahnicu (l)	60 ^b	71 ^b
Cena mlieka (€ za l)	0,90	0,90
Tržby z komodít na 1 bahnicu (€)	77	95
Dotácie na 1 bahnicu (€)	100	100
Výsledok hospodárenia bez/s dotáciou (€)	-118/-18	-100/0

^a (oplodnenosť 80%, resp. 95% * veľkosť vrhu 1,20 jahňaťa) - 4% úhyn jahniat; ^b 75 l mlieka na dojenú ovcu * oplodnenosť

terminujú celý systém živočíšnej výroby marginálnych regiónov. Správny výber systému chovu a plemena aklimatizovaného do týchto podmienok je preto oveľa dôležitejšie, ako v klimaticky priaznivejších oblastiach. Naše domáce plemena oviec - zošľachtená valaška, cigája a merino sú na uvedené podmienky veľmi dobre adaptovateľné, čo je veľkou výhodou. Tieto plemena dokážu využívať pastviny a tým minimalizovať náklady na doplnkové krmivá. Na druhej strane dosahujú nižšiu produkciu mlieka a intenzitu rastu ako špecializované plemena. Uvedená nevýhoda môže byť kompenzovaná stabilnou plodnosťou, nakoľko plodnosť (oplodnenosť a veľkosť vrhu) je tým faktorom, ktorý determinuje efektívne využitie všetkých nákladov. Oplodnenosť bahnic na úrovni 93 až 95% odporúčame ako ekonomické optimum pre dojené aj nedojené stáda oviec. Oplodnenosť pod 85% vedie k neopodstatnenému úbytku príjmov a plytvaniu investíciami. Deficit na strane výnosov, ktorý v tomto prípade vzniká, nedokážu pokryť ani dotácie poskytované na hospodárenie v znevýhodnených oblastiach a chov oviec je v konečnom dôsledku stratový. Zošľachťovacie kríženie zamerané na zvýšenie produkcie mlieka sa často javí ako pomerne rýchla a efektívna metóda na zlepšenie

oviec v marginálnych oblastiach Slovenska. Pri nedojených ovciach sú náklady na chov približne o 20-40% nižšie.

Výnosy z chovu oviec

Výnosy podniku predstavujú predovšetkým tržby z predaja produktov a dotácie. V dojných stádach oviec pripadá najväčší podiel na tržby z mlieka (50-60%), zvyšok tvoria realizované jahňatá (20%) a plemenné zvieratá (podľa zamierania chovu 10-30%). Tržby z vlny sú zanedbateľné (1-3%) a realizačná cena vlny často nepokrýva ani náklady na strihanie. V chove mäsových oviec pochádza väčšina tržieb z predaných jahniat. Dotácie poskytované na veľké dobytie jednotky (VDJ) sú, vzhľadom na ich klesajúcu hodnotu, primárne len z pohľadu viazanosti na zvieratá. Naopak, potreba minimálnej zaťaženosti pôdy dobytčiami jednotkami posúva do popredia dotácie poskytované na pôdu (SAPS, LFA, krmoviny na ornej pôde) a podporu cez Plán rozvoja vidieka. Podľa našich prepočtov je v súčasnosti (po zohľadnení zaťaženosti pôdy zvieratami) priemerná výška uvedených podpôr približne 0,270 € na 1 KD bahnice (100 € na bahnicu a rok). Najväčšia časť podpôr (cca 50%) pochádza z platieb LFA, čo odzrkadľuje realitu, keď chov oviec